

A silhouette of a person kneeling in prayer, facing left, against a vibrant red background. A bright sun is visible in the upper left, and a string of prayer flags hangs across the top. The overall mood is solemn and contemplative.

Fa cinquanta anys 40.000 soldats xinesos van entrar al Tibet per no sortir-ne més. Des d'aleshores el que per uns és modernització per altres és repressió. En aquest dossier apleguem un article sobre la tensa situació actual al Tibet, un altre sobre els refugiats i una entrevista a l'autor de la primera traducció del tibetà al català, Josep Lluís Alay.

Tibet, a l'espera del canvi xinès

El Dalai Lama ha intentat sense èxit el diàleg

MIQUEL BENÍTEZ

Perestroika, aquesta és la paraula clau pels tibetans. La majoria d'ells no saben què va significar exactament, però tenen molt clar que és el mot de moda que s'usa per anunciar la caiguda no només dels imperis comunistes, sinó d'altres règims autoritaris com l'iranià. Han deixat de confiar en els EUA, en Europa, en l'Índia i en aquells petits indicis que a l'octubre semblaven preveure canvis. Fins i tot la no-violència del Dalai Lama és posada en qüestió. Cal esperar que el comunisme xinès s'autoenderrocarà com ho va fer el soviètic, i només queda discutir què es fa mentrestant.

Des de Pequín hi ha plena coincidència, excepte a aprendre rus. Són conscients que ja no hi ha qui els pari; ni EUA, ni la UE, ni l'Índia, ni els sectors xinesos menys durs. Fins i tot confien poc en els clàssics esquemes repressius, cal continuar mantenint-los, però la solució ràpida, neta i segura és una altra: la immigració interior de xinesos als territoris tibetans. De reformes sí que n'hi haurà, però només econòmiques.

Des que el XVIIè karmapa lama es va escapar del Tibet, el passat dia 28 de desembre, que la situació torna a estar molt tensa. I ja ningú parla de possibles inicis de converses al 2000, una previsió que es feia partint que tothom fes bondat, sobretot els tibetans, mentre passaven totes les efemèrides significatives, tant pels uns com pels altres, de 1999. El Dalai Lama ha estat el primer a fer bondat, però no li ha servit de gaire.

Sorpresa, sorpresa! A començaments de 2000 tots els diaris i telenotícies occidentals, és a dir, els qui compten, van agrair la inesperada arribada del jove tibetà de catorze anys Ugyen Trinley Dorje a l'Índia, després d'una perillosa, però ben preparada, travessa de vuit dies entre l'Himàlaia. No era només un dels milers de tibetans que anualment creuen, d'anada i tornada, les fronteres altes i glaçades. Es tractava del XVIIè karmapa lama, la tercera personalitat més important del budisme tibetà. Bé, actualment la segona, ja que

Un territori més gran que Europa Occidental

El govern tibetà a l'exili quan parla del Tibet es refereix a l'anomenat "Tibet històric" que agrupa les províncies tibetanes d'Amdo, Kham i U-Tsang que corresponen a les províncies xineses de Qinghai, Regió Autònoma del Tibet (TAR), el nord de Yunnan, l'oest de Sichuan i una part del sud de Gansu. Per contra el govern xinès quan parla del Tibet es refereix exclusivament al TAR.

Pequín havia posat totes les seves esperances en el jove karmapa lama i la seva fugida els ha posat en evidència.

aquesta posició, que correspon al panxen lama, l'ostenten nens diferents, segons si qui en parla és el govern xinès o el Dalai Lama.

L'any 1995, i mentre s'estava treballant en l'encarnació del panxen lama intentant posar d'acord Dalai Lama i govern xinès, el primer es va avançar a anunciar la descoberta, un gest que per molts especialistes de la zona, com el nord-americà Melvyn C. Goldstein, va ser una errada molt gran. A Pequín, furiosos, van amagar el nen de sis anys afortunat, i alhora es van apressar a buscar un nen de la ma-

teixa edat per a entronar-lo en el càrrec.

Aquesta disjuntiva no existeix en el cas del karmapa. Tant el Dalai Lama com el govern de la República Popular van reconèixer-lo l'any 1992. I no només això. Pequín havia posat totes les seves esperances en aquest jove, que parla mandarí a més de tibetà, que ha visitat el govern xinès, que ha parlat amb els seus líders, que fins i tot fa una mica més d'un any va estar present en una cerimònia amb el petit panxen lama beneït per Pequín. Probablement confiaven en ell per substituir l'ara sexagenari Dalai Lama quan aquest es morís a l'exili, esperant alguna mena de canvi que no arribaria mai.

Incòmode per quasi tots. El karmapa, al cap de pocs dies d'arribar a Dharmasala, al nord de l'Índia, seu del govern tibetà a l'exili, va denunciar la manca de llibertat religiosa, cosa que va significar una humiliació per al govern xinès, però també posà en un compromís el govern de l'Índia.

Nova Delhi fa anys que vol tornar a estar a bones amb Pequín.

ARXIU / EFE

Ugyen Trinley Dorje és el XVIIè karmapa lama. Es va escapar del Tibet el 28 de desembre i va arribar a l'Índia el 5 de gener.

Des de l'any 1962 que arrossegueu un litigi territorial, cosa que es va agreujar en gran manera quan l'Índia va fer diversos assajos nuclears l'any 1998 i va justificar-los enumerant una tirallonga d'enemics potencials entre els qui hi havia la Xina.

Ara, però, toca reconciliació, o si més no estabilitat, per això van ser molts els analistes i mitjans de comunicació indis que es van oposar que el seu govern donés l'estatut de refugiat al jove lama i van celebrar la visita del seu president a la Xina al maig i les converses bilaterals d'aquest juliol sobre el litigi fronterer. El primer és el primer. A ningú no se li escapa que més que la salut dels tibetans el que preocupa als indis són les bones amistats de la Xina amb l'etern enemic, Pakistan, evidenciades una volta més l'any passat quan el general colpista pakistanès, Pervez Musharraf, un dels primers viatges que féu fou a Pequín. De moment, doncs, el karmapa no té estatut de refugiat, però tampoc l'han fet fora. El que és evident és que no ha tingut la calorosa benvinguda que l'any 1959 Nehru va fer a l'actual Dalai Lama, després de fer una fugida similar.

Frustració a Dharmasala. Però no només ha estat una sorpresa per

la Xina i l'Índia, també el Dalai Lama va reconèixer la seva sorpresa per l'arribada del jove tibetà. Com diu l'especialista en temes tibetans, Josep Lluís Alay, "podria ser un possible successor, tot i que no pertany a la mateixa ordre del Dalai Lama". Per això als que sí que ha galvanitzat la proesa del karmapa és als milers de seguidors que tenen la seva escola budista arreu del món, especialment a Occident. I també als joves i no tan joves tibetans, dins i fora del seu país, que estan excessivament frustrats pels resultats de la lluita del Dalai Lama.

No només el karmapa ha denunciat la situació de manca de drets humans al Tibet, també ho ha fet Agya Rimpoché, abat del monestir de Kumbum i ex-vice-president de l'Associació Budista de la Xina, a part d'ex d'altres càrrecs polítics a l'administració comunista. Fa dos anys va deixar el país i no ha estat fins al març d'enguany que va parlar per primer cop per denunciar la

Una llengua sense decrets

La llengua tibetana formalment té tota l'oficialitat que cal, només a la Regió Autònoma del Tibet (TAR), però a la pràctica cada cop té menys utilitat, menys prestigi i per tant menys parlants. Hom pot aprendre tibetà a l'ensenyament primari, però després al secundari i als estudis superiors l'ensenyament es fa en xinès. Això fa que els alumnes que inicien l'ensenyament en tibetà tinguin greus problemes a l'hora d'adaptar-se a l'ensenyament secundari i superior, i després trobar feina en una societat, on està més prestigiada el xinès. Cal tenir en compte, com recorda Josep Lluís Alay, tibetòleg (veure p.26-27), "que a un tibetà el xinès li sona igual que a un català", són dues llengües molt diferents, començant pels alfabetes. El juliol de l'any passat en un seminari sobre el Tibet a la Universitat de Barcelona, coordinat per Alay, el president del Comitè Legislatiu de l'Assemblea Popular del TAR, Pasang Norbu, va reconèixer que amb la revolució cultural hi va haver un fre al desenvolupament cultural tibetà, però també que des dels anys 80 que hi ha un decret que fa obligatori el tibetà. "L'ús general del tibetà —explicà Norbu— és bo, però encara hi ha coses a millorar, com els cartells al carrer". De fet, és cert que a Lhasa, la capital del TAR, als llocs oficials hi ha escrits en tibetà i que també el passaport i altres documents d'identitat es poden omplir en aquesta llengua; el problema és que hi ha molta població xinesa que arriba al Tibet per a treballar a l'administració o en empreses de serveis i només saben i volen sa-

ber xinès, i això fa que tot s'acabi fent en l'idioma de la República Popular. Pel que fa als mitjans de comunicació, el govern xinès s'enorgulleix d'haver aconseguit que al Tibet hi hagi 52 publicacions periòdiques, tot i que només 14 revistes i 10 diaris són en tibetà, i encara, com critica el govern tibetà a l'exili, "la majoria dels articles de la versió tibetana del *Tibet Daily*, el més important del país, són simples traduccions del *Tibet Daily* xinès del dia anterior". També la televisió tibetana disposa de dos canals que havien de promoure l'idioma autòcton, però en el primer la majoria de continguts s'han acabat fent en xinès. Pel que fa al segon, l'octubre de l'any passat va començar a emetre només en tibetà, cosa que va ser considerat com un senyal positiu.

I és que la llengua és un factor molt important al Tibet. "Els tibetans, entre ells, —explica Alay— ètnicament i social poden ser molt diferents, per exemple els agricultors practiquen la poliàndria, almenys des del punt de vista tradicional ja que ara és il·legal; la majoria de nòmades practiquen la poligàmia; a la ciutat són monògams, i també hi ha monjos i monges que són cèlibes. Per tant són quatre formes familiars que es barregen en una mateixa societat que són moltes societats alhora. I què els manté units? La llengua, perquè encara que oralment sigui diferent, fins al punt de costar d'entendre's entre parlants de zones diverses, a nivell escrit és la mateixa per a tots i és un factor que manté el Tibet amb una identitat col·lectiva". O. C.

falta de llibertat religiosa al Tibet.

Per contra, el govern xinès no es cansa de dir que la Constitució de la República assegura el dret de tot ciutadà a escollir individualment i practicar la seva religió. Tanmateix el govern tibetà a l'exili critica que no hi ha lleis ni decrets que garanteixin aquests drets i que per tant tot queda en paper mullat.

Prohibicions i ràtzies. De fet la situació ha empitjorat molt des del mes de març, quan l'administració tibetana va prohibir als funcionaris i membres del partit tenir fotos del Dalai Lama, penjar banderes de pregària, tenir altars i cremar encens. Això s'ha ampliat a tota la població, amb ràtzies de nit per requisar fotos del líder dels tibetans, així com s'ha alertat els estudiants i jubilats que si se'ls veu fer les tradicionals cerimònies i circumval·lacions als temples s'expulsarà de l'escola als uns i es retirarà la pensió als altres.

També s'han reforçat els controls a les fronteres amb l'Índia i el Nepal, s'han imposat mesures de vigilància als guies turístics tibetans i s'han fet grans campanyes anti-independentistes. El govern tibetà a l'exili calcula que des de l'any 1996 s'han expulsat 11.847 monjos i monges i 565 han estat empresonats. Unes dades i actituds, doncs, que demostren que, malgrat tot, el sentiment independentista al Tibet encara està molt arrelat.

Paradoxalment, aquest increment de la repressió arriba en un moment que el Dalai Lama està fent tot tipus de crides conciliatòries, rebutja la independència i només reclama autonomia, es referma en la via no violenta i titlla d'obsolet el recurs a les armes, s'oposa a les sancions econòmiques contra la Xina, renuncia a anar a la presa de possessió del president independentista taiwanès, i fins i tot en una recent visita als EUA davant de Bill Clinton va mostrar-se convençut que la Xina cada cop és més oberta.

Però Pequín no fa cap gest de resposta, continua acusant el Dalai Lama "de voler dividir la mare pàtria" i fins i tot el veta allà on pot. Com ha passat en la Cimera del

El govern comunista ha alertat els jubilats que perdran la pensió si se'ls veu fent les tradicionals circumval·lacions als temples.

Mil·lenni de la Pau Mundial, una trobada que comença el dia 28 a Nova York, que ha de congrega 1.000 líders religiosos d'arreu del món i que es farà a les instal·lacions de l'ONU.

Davant l'actitud immobilista dels xinesos, els tibetans van acumulant una gran sensació de frustració, d'estar deseparats, i alhora comencen a veure el recurs a les armes com l'única solució. Un dels col·lectius que més reclamen alternatives a l'estratègia del Dalai Lama és el Congrés de la Joventut Tibetana (veure p.22), l'organització política més important de l'exili tibetà, que compta amb més de 10.000 militants i que aquesta setmana celebra el seu 31è Congrés.

Aquesta també és la disjuntiva del govern xinès. Pot esperar que es mori el Dalai Lama i mentre tant anar promovent la immigració de xinesos al Tibet per diluir la identitat local, però això també pot provocar que els tibetans se'n cansin i amb un líder mort o sense credibilitat triïn el camí de la violència, com practiquen els seus veïns uigurs, al Xingian. I, aleshores, per Pequín el problema serà més greu ja que tindrà inestabilitat, encara que amb menys pressió internacional, però no tindrà cap líder amb qui negociar una solució definitiva capaç de convèncer tots els tibetans, com ho pot fer encara el Dalai Lama.

Per Alay, "l'únic que es pot esperar és un canvi a Pequín, el problema és el ritme del canvi, ja que d'aquí 20 o 30 anys amb xinesos nascuts al Tibet, que estudien allà i treballen allà, diran que són tibetans. I el problema és que la integració és pràcticament impossible. Ara, també és cert que la Xina està canviant, i entre els xinesos joves hi ha un cert redescobrimnt del Tibet, i els qui tenen diners comencen a viatjar-hi seduïts per un lloc místic diferent de la barbàrie que sempre els han dit que era el Tibet. Aquests són l'esperança".

El Dalai Lama amb el president dels EUA, Bill Clinton, el passat 20 de juny. El Dalai Lama va dir a Clinton que veia símptomes de canvi a la Xina, però també que la cultura tibetana corre un greu perill.

Oriol Cortacans